

TAKK

Tecken som AKK

VAD ÄR TAKK?

En del barn har så stora svårigheter i sin språk- och kommunikationsutveckling att man måste hitta andra vägar utöver talet för att kommunikation ska bli möjlig. De behöver AKK, Alternativ och Kompletterande Kommunikation.

Det mest använda AKK-sättet är *Tecken som AKK*, fortsättningsvis kallat *TAKK*. TAKK har mycket att tacka svenska teckenspråket för men är inte samma sak som teckenspråket. TAKK är en metod, inte ett eget språk. TAKK används *tillsammans med* talat språk.

TAKK används av hörande personer (barn, ungdomar och vuxna) med eller utan utvecklingsstörning som inte talar eller har mycket bristfälligt tal, som har uppnått symbolnivå (viss språkförståelse, förstår bilder och talade ord) eller förväntas uppnå symbolnivå, och som kan använda sina händer.

VARFÖR ÄR DET BRA ATT ANVÄNDA TECKEN?

- *Tecken kräver mindre finmotorik än tal.*
- *Tecken använder andra sinnen.* Man kan både se och känna tecken.
- *Tecken ökar koncentrationen.* Tecken kan hållas kvar längre än talade ord i tiden.
- *Tecken är mer konkreta:* BIL visar hur föraren vrider på ratten, BÅT visar hur båten gungar.
- *Tecken tydliggör det talade språket.* Tecken ger ytterligare ett sätt att förstå att det finns "etiketter" på saker. Det visuella stödet följer de talade orden och ges samtidigt.
- *Tecken har man alltid med sig,* vilket inte gäller alla AKK-sätt.
- *Tecken dämpar den vuxnes talflöde.*
- *Tecken fungerar som en brygga* mellan talet i omgivningen och det egna kroppsspråket.
- *Tecken ger barnet redskap att samspela språkligt* innan/om inte talet kommer.

TAKK SOM METOD

Tecken används av båda parter:
Omgivningen ska använda tecken hela tiden! Då får barnet en modell för TAKK-användande, teckenstimulans för inläring och bättre förståelse. Barnet förstår att tecken är ett *kommunikationssätt*.

Tecken används för både förståelse och uttryckssätt: Liksom man talar till barnet långt innan det talar börjar man använda tecken långt innan barnet själv förväntas använda tecken.

Tecken är en del av språktillägnet:
TAKK används för att hjälpa barnet få språkliga färdigheter.

Teckenanvändandet anpassas till barnets språkliga nivå.

Tecken används bara för nyckelord/betydelsebärande ord.

Tecken används tillsammans med tal:
Tecken och tal förstärker varandra.

Man pratar samtidigt som man använder tecken. Tecknen fogas in i talspråksgrammatiken.

Tecken anpassas efter individen:
Många tecken förenklas.
Teckenanvändarna tecknar inte alltid "rent" (jämför med små barn som inte heller talar rent).

Egentligen är det bara orden i vanlig kommunikation som ska förstärkas med tecken, alltså naturlig inläring i naturliga situationer men med tecken!

VEM SKA FÅ TILGÅNG TILL TAKK?

Några tumregler:

- Barnet har normal/måttligt nedsatt motorik men ej gravt rörelsehinder
- Barnet har eller löper risk att få stora begränsningar i sin kommunikation
- Barnet behöver stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling
- Barnet behöver stöd för att förstå andra.

HUR KOMMER VI IGÅNG?

Kommun och skolläring har det yttersta ansvaret för individen och måste bli införstådd med de insatser som krävs.

En handlingsplan skall upprättas kring förhållningssätt, teckenanvändande, hur man skapar kommunikativa situationer. Viktiga frågor att ställa är:

Vad krävs för förändringar i miljön för att målen ska kunna uppfyllas?

Hur mycket utbildning och handledning behöver anhöriga och personal?

Hur ser kamratsituationen ut?

Finns andra barn som använder samma kommunikationssätt i närheten?

Vilka insatser behövs utifrån?

En förutsättning för att barnet ska lära sig att kommunicera via TAKK är att det befinner sig i en miljö där kommunikation stöds och uppmuntras: en både kommunikativ miljö och en tecknande miljö.

Tidigt insatt stöd till omgivningen ger positiva effekter på såväl kommunikations-, som språk- och talutveckling. Kommunikation utvecklas

i samspel och samtal, inte genom regelrätt träning.

Alla i omgivningen ska erbjudas utbildning. Inget barn är hjälpt av att få kommunicera under en liten del av dagen eller med några få personer.

Utbildningen ska handla om kommunikation, språk, språkutveckling, AKK och tecken som AKK, om förhållningssätt och metodik.

När det är bestämt är det viktigaste att alla kommer igång och använder tecken.

Jämför med vanlig språkutveckling: Barnet måste ha tillgång till många ord från sin omgivning (ett "språkbud") innan det förväntas använda orden själv! Språkbudet här är tecken och ord.

TAKK är en metod för att interagera och lära regler för språk och kommunikation. De tecken man kan ska man direkt inflika i sitt tal, i alla situationer, hela dagen.

Naturligtvis räcker inte några få tecken utan det bör snabbt bli frågan om en utökning av teckenförråd hos alla i omgivningen.

Ju mer barnet ser tecken runt sig desto troligare är det att barnet kommer att ta till sig detta sätt att kommunicera!

ATT LÄSA MER OM TAKK

Anderson, L. (2002). *Interpersonell kommunikation*. En studie av elever med hörselnedsättning i särskolan. Doktorsavhandling. Malmö högskola.

Detlofsson, S. & Holm, L. (1998). *Teckenkommunikation. En modell för barn- och ungdomshabiliteringen i Örebro län*. Örebro läns landsting.

Granlund, M. & Olsson, C. (1987). *Talspråksalternativ kommunikation och begåvningshandikapp*. Stockholm: Stiftelsen ALA.

Heister Trygg, B., Andersson, I., Hardenstedt, L. & Sigurd Pilesjö, M. (1998). *Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i teori och praktik*. Kapitel 5. Alternativa kommunikationssätt. Stockholm: Hjälpmedelsinstitutet.

Johansson, I. (1987). *Tecken – en genväg till tal*. Downs syndrom: Språk och tal nr 28. Umeå universitet: Avdelningen för fonetik.

Johansson, I. (1988, 1990, 1996a). *Språkutveckling hos handikappade barn. Performativ kommunikation. Ordstadium. Enkel grammatik*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, I. (1996b, 1997). *Forskningsprojektet Samarbete rehabilitering, barnomsorg, hem och skola; modell för kontinuitet i språkträning av barn med uttalade inlärningsproblem*. Arbetsrapport nr 2 och 3. Högskolan i Karlstad. Institutionen för utbildningsvetenskap och psykologi. Handikapp och språk.

Nationalencyklopedin (2000). Multimedia. Höganäs/Malmö: Bokförlaget Bra Böcker.

Nyhetsbladet för AKK. SÖK – Södra regionens kommunikationscentrum. Nr 3/96, 1/97, 3/97, 1/98, 2/99, 3/99, 2/02, 3/02, 1/03. Malmö: SÖK.

Olsson, C. (1983). *Teckenkommunikation för begåvningshandikappade*. Stockholm: Skolöverstyrelsen.

Sirén, N. (1997). *Teckenkommunikation: stöd och information till barnomsorgspersonal runt ett alternativt och kompletterande kommunikationssätt*. Stockholm: Lärarhögskolan, Inst. för specialpedagogik.

www.teckna.se

ATT LÄSA MER OM KOMMUNIKATION OCH AKK

Falck, K. (1996). *Alternativ kommunikation*. Umeå: SIH Läromedel.

Heister Trygg, B. (2003). *Förslag till POLICY FÖR INSATSER - barn med grav tal- och språkstörning och behov av alternativa kommunikationsvägar (AKK)*. Stockholm: Hjälpmedelsinstitutet.

Heister Trygg, B., Andersson, I., Hardenstedt, L. & Sigurd Pilesjö, M. (1998). *Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i teori och praktik*. Stockholm: Hjälpmedelsinstitutet.

Olsson, C. & Granlund, M. (1988). *Kommunicera mera*. Stockholm: Stiftelsen ALA.

Vad är AKK? (2001). Stockholm: Hjälpmedelsinstitutet.

SÖK

Södra regionens Kommunikationscenter, SÖK
sok@malmö.se